

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

Cap. II. Quibus de causis certae quaedam horae ad psallendas Deo laudes fuerint institutae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

evulgatæ scriptiones id evidenter ostenderent. Psalmodiam igitur nihili æstiment fideles, quæ maximas Dei laudes continet, nostræ Religionis arcana commemorat, contemplationem nutrit, gignit amorem, perfectam orandi formam exercet, dæmones fugat, lætificat Angelos, delicias spirituales subministrat, & quamdam in terris cœlestis gloriæ felicitatem repræsentat. Væ retroactis seculis, quæ istos Theologos non tulerunt, ut admonerent Ecclesiam, ne tot cantibus, & prolixis precibus fatigaretur. Sed parco verbis. Latitant, quia malè agunt, adversarii. Nolo ego cum larvis, aut instar illius Cyclopi apud Homerum cum nemine luctari. Porrò de ortu, & excellentia sacro sanctæ Psalmodiæ jam diximus: nunc dicendum, quæ causæ à sanctis Patribus assignentur, ob quas certæ horæ ad psallendum Deo fuerint institutæ.

CAPUT II.

QUIBUS DE CAUSIS CERTÆ QUÆDAM
horæ ad psallendas Deo laudes fuerint institutæ.

§. II.

Varia nomina horarum Canoniarum explicantur. Cur divina mysteria symbolis & allegoriis occultarint Antiqui.

I. CERTOS hymnos, certamque rationem publicè laudandi Deum primi Patres Ecclesiæ divinum Officium nuncuparunt. Vocant enim officium Latini idiomatis Professores, id quod quisque debet efficere, habita ratione locorum, temporum, & personarum. Inde titulum de Officiis acceperunt libri tres Ciceronis, totidemque Ambrosii Prætulit Mediolanensis. Est etiam officium apud (a) Suetonium, honor, vel

a In Cæsare.

obsequium : Assidentem , inquit , conjurati specie officii circumsteterunt. Dicitur autem officium una immutata litera ob decorem sermonis , quasi officium ab efficiendo , ut notat (*b*) Ambrosius. Quia verò in divinis laudibus id omne continetur , quod nobis faciendum est erga Deum , easque stasis horis persolventes debitum servitutis obsequium supremæ Majestati impendimus , idè sub hac duplici acceptione Dei laudibus Officii nomen imposuerunt Antiqui. Alii horarias preces cursum divinum vocarunt , vel à cursu solis desumpto vocabulo ; vel quia legendo , & cantando percurruntur. Sanctus (*c*) Columbanus Regule suæ caput septimum inscripsit de Cursu : S. Bonifacius Epistola 17. Speciales horas , & cursum Ecclesiæ custodiant : (*d*) Gregorius Turonensis , Exurgente Abbate cum monachis ad celebrandum cursum : (*e*) Fortunatus Pictaviensis Episcopus in vita S. Germani , S. Germanus iter agens semper nudo capite cursum recitavit , etiamsi nix , aut imber urgeret : Idem in carminibus :

Carmine Davidico divina poemata pangens

Cursibus assiduis dulce revolvit opus.

A Græcis officium Canon dicitur : (*f*) Basilii in regulis brevioribus ; Si quis non occurrat adesse canonis psalmodiæ : Jo. (*g*) Moschus in prato spirituali , post canonem , quod Latinus vertit post officium : S. (*g*) Antiochus , Psalmodia nostra canon appellatur : sicut agricola nisi suum canonem plenum , & bonum reddiderit , in carcerem conjicitur , donec integrum persolvat debitum ; ita continget monacho , si per oscitantiam sibi præscriptum canonem transmiserit. Dicitur etiam synaxis passim apud (*i*) Cassianum à verbo *συναξαι* quod est colligere , seu congregare , quia ad psal-

b Ambros. de off. lib. 1. cap. 8. *c* Columban. reg. cap. 7. *d* Greg. Turon. l. 1. de glor. Martyrum cap. 11. *e* Fortunat. cap. 79. vita S. Germani. Idem lib. 2. ep. 10. *f* Basil. reg. brev. 147. *g* Prat. sp. cap. 27. & 40. *h* Antioch. homil. 105. *i* Cass. lib. 2. c. 10. & coll. 15. cap. 1.

lendum colliguntur in unum, & congregantur Religiosi. Eodem sensu à S. Pachomio in regula dicitur Collecta: & in vitis Patrum narrat (K) Ruffinus pulsasse diabolum aliquando nocturno tempore ad ostium cellulæ Macarii junioris, & dixisse; Surge Abba Macari, & eamus ad collectam, ubi fratres ad vigilias congregantur. Et infra; Nulla sine nobis collecta agitur, nullaque congregatio monachorum. In Concilio (l) Agathensi Missa nuncupatur his verbis, In conclusione matutinarum, vel vespertinarum missarum, post hymnos capitella de psalmis dicantur. Ab alijs Psalmodia, Agenda, & Solemnitas dici solet. Sanctus autem (m) Benedictus insigni prænomine, vocat officium divinum opus Dei, opus nimirum, quod erga Deum devota mentis actione præstare debemus; opus illud, de quo scriptum est, (n) *Opus justi ad vitam*: & alibi, (o) *Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter*. Et quia majores nostri tempus, & horas, quibus prædictum Officium persolvendum est, Ecclesiasticis canonibus diffinierunt; ideo canonicas horas appellamus constitutis horis regulariter celebrandas. Quam institutionem non temerè, non inconsultò sanctam secretiores causæ symbolica rationes, ac solis sapientibus revelata mysteria consecrarunt.

II. Visibilibus enim imaginibus ad divinas intelligentias pro virium nostrarum modo conscendimus, teste Dionysio (p) Areopagita. Neque aliter fas erat infirmitati nostræ lucere divinum radium, nisi sacrorum varietate velaminum opertum, & his quæ nobis familiaria sunt vestitum, quia juxta Domini sententiam illicitum est proijcere ante porcos mundam, & luciformem venustatem invisibilium margaritarum. Negabat Plato secretiora mysteria ijs communicari debere, qui animo purificati non essent, ne immunda multitudo eo-

k lib. 2. de vitis PP. cap. 29. l Concil. Agathen. cap. 30. m S. Bened. reg. c. 41. & 47. n Prov. 10. 16. o Hier. 48. 10. p Dion. Arcop. de Eccl. hier. cap. 1.

rum sanctitatem contraria, aut falsa interpretatione corrumpere. Hipparchus Pythagoricus, teste (g) Clemente Alexandrino, expulsus è Ichola fuit, quod magistri præcepta apertè scripsisset, eique tanquam mortuo columnam imposuerunt. Lyfidis hac de re elegantissimam epistolam ad ipsum Hiparchum refert (r) Bessarion Cardinalis, eamque commemorat (s) Iamblicus. Quot fabulæ, & allegoriæ ab antiquis fuerunt inventæ, ut earum involucro sublimiorem philosophiam occultarent? Metrodorus Lampfacenus, de quo Diogenes in Anaxagora, & Tatianus oratione contra Græcos, meminere, totum Homeri poëma ad allegorias traxit, quem Proclus, & Eustathius sunt imitati. (t) Strabo autem libro primo Geographiæ adversus Eratosthenem id evincit: idemque prudentissimus Scriptor (u) Plutarchus, & (x) Leo Hebræus eroticus doctor, asseverant. (y) Heraclides quoque initio libri allego- riarum in Homerum, Si quis, ait, citra philosophicam contemplationem, & allegoricum sensum Homeri carmina accipiat, non alius utique fuerit Homerus, quam Salmonus, & Tantalus, intemperantia linguæ, qui morbus est turpissimus, laborans. Legendus item de hac re Porphyrii libellus de Antro Nympharum, quem Latinum fecit vir clarus & abstrusiori sapientia singulariter præditus Lucas Holstenius. Ænigmatum sunt omnia referta, inquit (z) Tyrius, tam quæ Poëtæ, quam quæ Philosophi enuntiant: Quod enim humanæ imbecillitatis captus manifestè percipere non potest, ejus est fabula modestior interpres. Heraclitus Ephesius, (a) ut Laërtius testatur, librum de natura ex industria obscurius scripsit, ne si à vulgo passim legeretur, contemptibilis esset. Dominus Jesus, cum esset sapientia æterna, loquebatur in parabolis ad turbas, & sine (b) pa-

g Clem. Alex. lib. 5. Strom. r Bess. adv. calumn. Plat. lib. 1. cap. 2. s Iambli. de vita Pythag. lib. 1. c. 17. t Strabo 1. Geogr. u Plut. lib. de laud. Poët. x Leo dialog. 2. de amore. y Heraclid. lib. Allegor. in Homerum. z Max. Tyr. ser. 19. a Laërt. de vitis Philos. lib. 9. b Matth. 31.

rabolis non loquebatur eis, ne divina secreta passim omnibus paterent, & facilè intellecta vilescerent. Scribit (c) Ignatius ad Trallianos, se abstrusiora illis non scribere: metuo enim ait, ne vim mysteriorum minimè capientes strangulemini. Sacra mysteria, inquit Gregorius (d) Nazianzenus, apud abjectos non sunt explicanda: idem enim est, ac si quis imbecillæ auri tonitruum sonum, & solem infirmis oculis, & lacte adhuc utentibus solidum cibum committat. (e) Rabbi Moyses Ægyptius in libro, quem Directorem perplexorum inscripsit, sive de dubiis perplexis veteris testamenti, docet sapientes prohibuisse, ne quis arcana legis patefaceret. (f) Nicetas in fine commentarii ad orationem 40. Nazianzeni, Fidei, inquit, mysteria, quæ magis recondita sunt apud profanos homines, tecta, & occulta habebis, atque inviolata custodies, non aliter atque ea, quæ impressa sigillo servantur. Ipsi Reges majestatem imminui, & vulgari olim putabant, ut verbis utar (g) Latini Pacati, nisi eos intra repositum palatinæ ædis inclusos, tanquam aliquod Vestale secretum, veneratio occulta consulisset: nisi intra domesticam umbram jacentes solitudo provisa, & silentia latè conciliata vallassent. Solet nimirum ignoratio addere rebus auctoritatem, eaque est humanæ mentis imprudentia, ut quæ palam exposita sunt minoris faciat, quæ abstrusa vehementer admiretur. Hinc (h) Phalaris Agrigentorum Tyrannus ad Ariphætum scribens; Opera tua, ait, & his quæ misimus, & longè majoribus præmijs digna sunt, mea autem perscrutari noli; nihil enim his potius, quam silentium ducimus. (i) Synesius ex Philosopho Platónico Episcopus Catholicus vetustissimum institutum esse arbitratur sub vilioris argumenti specie, quæ sunt in philosophia magna atque præstantia dissimulare, ut neque quæ difficulter inventa sunt ex hominum memo-

c Ignat. epist. 5. d Nazianz. or. 44. e R. Moyses lib. 3. cap. 1. f Nicet. ad or. 40. Naz. num. 51. g Lat. Pac. Drepanus in Paneg. Theodosii. h Phalaris epist. 16. i Synesius præf. libri de insomniis.

ria excidant, neque in profanum vulgus edita depraventur. Fabulis autem veritatem occultare, inquit & Salustius Philosophus, insipientes prohibet, ne contemnant: studiosos ut philosophentur compellit. Narra- rat Julius (l) Firmicus, quod cum Orpheus sacrorum ceremonias aperiret, nihil aliud ab his, quos initiabat in primo vestibulo, nisi iurandi necessitatem, & cum terribili quadam auctoritate religionis exegit, ne profanis auribus religionis secreta proderentur: patiuntur enim hæc omnia jaeturam, cum perditis, & desperatis animis ingeruntur. Ideo Ægyptii in ingressu templorum, teste (m) Synesio, Sphinges collocarunt, ut admonerent mystica dogmata à profana multitudo inviolata custodiri debere. Nam nec lippiens oculus, ait (n) Isidorus Pelusiota, in solis orbem aciem defigere potest, & si eam defigat, frustra id agit: nec sordida mens sanctarum rerum quicquam utiliter perscrutati potest. (o) Ozias Rex, cum sacris rebus profanas manus iniicere præsumpsisset, lepra percussus extra templum ejectus est. Gentiles quoque sacris arcere solebant profanos, ut Poëtæ passim ostendunt. (p) Virgilius enim sic canit:

— — — *Procul, ô procul! este profani,*

Conclamat Vates, totoque absistite loco.

Et (q) Silius Italicus:

Parcite pollutis contingere vincula palmis,

Et procul hinc, moneo, procul hinc quæcunq; profana,

Titus quoque (r) Calphurnius:

Ite procul, sacer est locus, ite profani.

Ovidius item (s) in Fastis:

Innocui veniant, procul hinc; procul impius esto.

Et Statius Papinius in (t) Sylvis:

Procul hinc, procul ite nocentes.

l Salust. lib. de Diis. & mund. cap. 3. Jul. Mat. Firmicus præf. lib. 7. Mathel. m Synes. de regno. & Pierius lib. 6. Hieroglyph. cap. 12. n Isid. Pel. lib. 6. ep. 304. o 2. Paralip. 26. p Virgil. 6. Æneid. q Sil. Ital. lib. 17. r Calph. e. log. 1. s Ovid. 1. Fast. t Stat. lib. 3. Sylv.

Quò etiam pertinet illa Mimorum *ἄρσις*
Sordere vis divina? vulgo fac palam.

III. Τὰ μυστήρια ἀπὸ τῶ μύθου, quod est claudere, vel cœlare, dicta sunt, quod nequaquam revelari debeant his, qui sacris non sunt initiati. Omnibus autem mysteriis silentii fidem alim adhibitam (u) Tertullianus in Apologetico, & initio libri contra Valentinum demonstrat. (x) Aristides in Eleusinio eos arguit, qui indignè mysteria evulgant. (y) Apuleius in Milesiis, Sacris pluribus initiatus nostri, ait, sanctam silentii fidem. Mysterium, inquit (z) Chrysostomus, est quod nemo novit, quod est admirabile, quod est absconditum. (a) Ambrosii sententia est, ineffabilibus mysteriis nullam rem magis quadrare, quam silentium. Cui adstipulatur (b) Basilius sic scribens. Qui in primordiis Ecclesiæ certos ritus præscripserunt Apostoli, & Patres, in occulto, silentioque suam mysteriis servaverunt dignitatem. Sanctus quoque Joannes (c) Abbas Raythu docet Climacum obscurè narrasse contemplationem, quia noluit omnibus mysteria revelare. Qui verò ab ethnicis admittebantur ad sacra, mystæ, ac mystici dicebantur: unde est illud apud (d) Clementem Alexandrinum, & Iulium (e) Maternum Firmicum, Jejunavi, potum confectum bibi, de cista accepi, factus sum mysticus. Nos autem ut mystæ evadamus, Iesum prius invocemus, qui est vera lux, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, & sic pergamus ad contuendas pro viribus sacrarum precum intelligentias, pro ut illas à Patribus accepimus; & quas illi nobis vel per signa, vel per intelligentiæ sacratoris arcana tradiderunt, in quantum possumus, speculemur. Levemus velum, faciem Moysi revelemus, & ingressi sanctuarium videamus spiritum vitæ, qui est in

u Tertull. apolog. cap. 7. x Aristid. in Eleus. y Apul. lib. 3. z Chrys. ad Coloss. or. 5. a Ambros. lib. 6. de Sacramentis. b Basil. de Spir. sancto cap. 27 c 10. Rayt. ad gr. 27. Climaci. Cl. d Alex. in Protreptico. e Iul. Mat. de errorib. profan. religionum.

rotis. Veniant qui altiori mysteriorum commercio digni sunt, & solutis terrenorum affectuum calceamentis accedant ad videndum, & audiendum Deum: meminerint que scriptum, (f) *Secretum meum mihi: &* (g) *In corde meo abscondi eloquia tua: itemque; (h) Sapientiam loquimur inter perfectos.* Sed quo ausu occulta revelare poterō ingenio pauper, affectu iners; nisi tu, Iesu bone, qui potes omnia, emittas manum tuam de excelso habitaculo tuo, & introducas me in domum tuam, in locum tabernaculi admirabilis? Dedecet enim, ut (i) Arnoldus Abbas scribit, corruptum incorrupta contrectare, & purificatoriis muneribus manum apponere impuram. Tu ergo, qui potes facere mundum de immundo conceptum semine, purifica me potenti illapsu gratiæ tuæ, & clarifica me claritate interni luminis, ut supernæ tuæ lucis splendore perfusus, incerta & occulta sapientiæ tuæ percipere valeam; sacrarumque precationum mysteria explicare. Græcorum quidem Scriptores, ait (k) Epiphanius, ubi fabulosum aliquod scriptum agrediuntur, Musam aliquam invocant, non Deum. Nos autem invocamus sanctum universorum Dominum, ut adjuvet paupertatem nostram, & inspiret Spiritum sanctum suum, ut nihil adscititium in promissum scriptum comportemus, atque hoc ipsum petentes nostræ insufficientiæ nobis conscii, juxta fidei mensuram, ac proportionem ipsum nobis largiri obsecramus.

M E T R V M I I I.

*M*ystica sacrarum penetralia pandere rerum,
 Atque adyton referare poli, perfusa superno
 Lumine mens gestit. Procul hinc gens vana recedat,
 Que residem, tetraque animum caligine mersum
 Tollere nescit humo, scelèrum devincta catenis.
 Si nihil ad vestros cœli mysteria mores,

f Isaïæ 24. 16. g Psal. 118 h 1. ad Cor. 2. 6. i Arnold. de 7. verbis cap. 3.
 k Epiphanius initio Panarij.

Sanctaque religio, pietasque, & Numina spectant;
 Parcite pollutis hac scripta evolvere d' xtris,
 Parcite vulgus iners, dira plebs conscia culpa,
 Cui fixum stat corde nefas, quam vulnere fædo
 In Bacchi Venerisque luem malus impulit error.
 Non hic obscuris rerum primordia pando
 Nature è claustris: non hic digesta per annum
 Tempora, non Thebas, non alii sidera cæli
 Concino diversos hominum variantia casus:
 Non freta fatidica primum sulcata carine,
 Non stygij raptoris equos, non posula Circes,
 Non clarum Æacidem, formidatumque noverca
 Amphitryoniadem, miseraque incendia Troje.
 Non refero hic varias subeuntia corpora formas,
 Non sylvas, viridesque plagas, Veneresque, jocosque.
 Hæc, pereant, quicumque colunt. Mibi splendida ab alto
 Lux nitet, & divo jam cor perfunditur æstu.
 Ecce Deus, Deus ecce venit, procul este profani:
 Este procul, nocuos procul hinc averte vultus.
 At vos sanctæ anime, solide pietatis alumne,
 Quas amor, & summi perstringit Numinis horror,
 Vos precor hic paucas perituri temporis horas
 Conterere, & mecum veterum vestigia Patrum
 Certa sequi. Dignas, Deus est, cui pangere laudes
 Legibus hic doceo sacris, quem justa per orbem
 Terra colit, celebratque polus, manesque tremiscunt.

§. II

Prima ratio institutionis horarum ex Divo Cypria-
 no. Secunda ex Amalario Fortunato, &
 Honorio Augustodunensi.

I. PRIMAM rationem mysticam, ob quam horaria
 preces sunt instituta, eloquentissimus (l) Cypria-
 nus assignat his verbis. In orationibus celebrandis in-

l Cyprianus lib. sive serm. de orat. Dominica propè finem.

venimus observasse cum Daniele tres pueros in fide fortes, & in captivitate victores, horam tertiam, sextam, & nonam, sacramento scilicet Trinitatis, quæ in novissimis temporibus manifestari habebat. Nam & prima hora in tertiam veniens consummatum numerum Trinitatis ostendit. Itemque ad sextam quarta procedens declarat alteram Trinitatem. Et quando à septima nona completur, per ternas horas Trinitas perfecta numeratur. Quæ horarum spatia jam pridem spiritualiter determinantes adoratores Dei, statutis & legitimis ad precem temporibus serviebant: & manifesto postmodum res est, sacramentum olim fuisse, quod ante sic justii precabantur. Nam super discipulos hora tertia descendit Spiritus sanctus, qui gratiam Dominicæ promissionis implevit. Item Petrus hora sexta in tectum superius ascendens, signo pariter, & voce Dei monentis instructus est, ut omnes ad gratiam salutis admitteret, cum de emundandis gentilibus antè dubitaret. Et Dominus hora sexta crucifixus, ad nonam peccata nostra sanguine suo abluit, & ut redimere, & vivificare nos posset, tunc victoriam sua Passione perfecit. Sed nobis, præter horas antiquitus observatas, orandi nunc & spatia, & sacramenta creverunt. Nam & mane orandum est, ut resurrectio Domini matutina oratione celebretur, quod olim Spiritus sanctus designabat in psalmis dicens, (*m*) *Rex meus, & Deus meus, quoniam ad te orabo Domine manè, & exaudies vocem meam, manè assistam tibi, & contemplanor te.* Recedente item sole, ac die cessante necessariò rursùm orandum est. Nam quia Christus sol verus, & dies verus est; sole, ac die seculi recedente, quando oramus. & petimus, ut super nos lux denuò veniat Christi, precamur adventam lucis æternæ gratiam præbiturum. Et post pauca de nocturnis precibus. Quando mundi lege decurrens vicibus alternis nox resoluta succedit, nullum de nocturnis te-

m Psalm. 5.

nebris esse orantibus damnum potest, quia filiis lucis & nocte dies est. Quando enim sine lumine est, cui lumen in corde est? Aut quomodo sol ei, & dies non est, cui sol, & dies Christus est? Qui autem in Christo, hoc est in lumine, semper sumus, nec noctibus ab oratione cessemus. Hæc Cyprianus Christianæ eloquentiæ Princeps.

II. Secunda ratio (*n*) Amalarium Fortunatum habet auctorem. Christi enim sanguine, magno & inestimabili pretio, à diabolica servitute redempti jam nostri non sumus, sed Redemptoris nostri, quotquot Christiano nomine censemur, quem debitis gratiarum actionibus prosequi, ac jugiter glorificare debemus, ut quoniam singulis horis, ac momentis ejus beneficio vivimus, & sumus; ita etiam, quantum præsentis vitæ necessitas permiserit, ab illius numquam laude cessemus. Hoc pro modulo nostro præslamus, dum in nocturna synaxi duodecim psalmos cantantes, diurno etiam tempore quolibet horarum ternario tres psalmos modulantes singulis horis per hujusmodi psalmorum repetitionem Deo præsentibus viginti quatuor dici horas divino famulatu consecramus. Sic enim fit, quod in simili Sanctus (*o*) Leo Magnus observat, ut anima, quæ terrenis adhuc desideriis implicatur, & curis secularibus impeditur, ex intervallo saltem ad divina respiret. Consonat huic doctrinæ (*p*) Honorius Augustodunensis in Gemma animæ. Sol totum mundum viginti quatuor horis perlustrat, & stellas quidem sibi in die præsentibus lumine suo obscurat, absentes verò in nocte illuminat. Sol autem Christum justitiæ solem præfiguratur, qui hunc superiorem mundum quasi in die illustrabat, dum illum præsentia sua, doctrinis & miraculis illuminabat. Inferiorem verò quasi in nocte irradiavit, dum morte sua sedentes in tenebris, & umbra mortis visi-

n Amalar. lib. 3. de Eccles. officiis c. 1. *o* Leo ser. 4. de jeju. septimi mensis.
p Gemma animæ lib. 2. cap. 49. & 50.

tauit. Stellas verò præsentēs velat in die, dum Sanctos in gloria suæ præsentia à mundi tenebris cœlat. Stellas in nocte absens illuminat, quia justos in nocte hujus vitæ illustrat. In nocte ergo duodecim psalmos, & in die totidem psallimus, quot horis stellas, à sole undiqueversum illuminari diximus, quatenus nos Christiani in baptisinate stellæ facti ab æterno sole in omni hora illuminemur, si Dominum in omni tempore benedicentes veneremur. Optimè S. (q) Eligius; Cui dicendum est, oportet semper orare, & non deficere, nisi ei, qui canonicis horis quotidie, juxta ritum Ecclesiasticæ traditionis, psalmodiis precibusque consuetis Dominum laudare, & rogare non desistit? & hoc est quod Psalmista dicebat, (r) *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo.* Septenario enim numero, inquit (s) Primasius, universitas figuratur, propterea canitur; *Septies in die laudem dixi tibi* quod alibi dicit, *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo.*

§. III.

Tertia ratio ex Hugone Victorino. Quarta ex communi Scriptorum sententia ob Dominicæ Passionis memoriam.

I. **T**ertiam rationem tractat (t) Hugo de S. Victore. Octo horas sancti Patres præ cæteris ad laudandum Deum elegerunt, mediam scilicet noctem, diluculum, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas, & Completorium. Quia dignum est, ut homo, qui corpus gerit ex quatuor elementis, quater respectu noctis, & quater respectu diei per diem naturalem Deum sibi placare satagat. Et cum omni tempo-

q Elig hom. 11. r Psalm. 33. s Primasii lib. 1. in Apoc. cap. 1. t Hugo cap. Speculi de Ecclesiæ mysteriis.

re laudandus sit Deus, potissimum in prædictis horis laudatur ab Ecclesia, in quibus opera præ cæteris insignia dignatus est facere. Nocte enim media natus est de Virgine, diluculo surrexit, hora prima mulieribus ab Angelis nunciata est Resurrectio, hora tertia Spiritus sanctus inflammavit Apostolos, hora sexta crucifixus est Dominus, hora nona emisit Spiritum pro salute mundi. In Vesperis commemoramus adventum Domini in mundi vespere. In Completorio completum erit gaudium Sanctorum in die generalis retributionis. Hæc Hugonis sententia cuiusdam subobscura videbitur, dum orationem à nobis fieri commemorat quater in die, & quater in nocte. Sciendum proinde est, ex his, quæ infra dicentur, Primam dumtaxat, Tertiam, Sextam, & Nonam horis diurnis: laudes verò, Vesperas, & Completorium, cum Nocturnis nocturno tempore ab illo assignari. Nam & laudes ante solis ortum, Vesperæ autem, & Completorium, vel post vel circa ejusdem occubitum olim celebrabantur, ut suis locis ostendemus.

II. Quarta ratio omnium Scriptorum calculo approbatur, quam eleganter explicant (u) Rupertus Abbas, & (x) Gemma animæ. Ad conservandam enim copiosæ Redemptionis memoriam septies in die laudem dicimus Domino, juxta vulgatissimos (y) glossæ versiculos.

Hæc sunt septenis propter quæ psallimus horis.

Matutina ligat Christum, qui crimina purgat.

Prima replet sputis. Causam dat Tertia mortis.

Sexta cruci nequit. Latus ejus Nona bipertit.

Vespera deponit. Tumulo Completa reponit.

Plurimi Auctores è Canonistarum populo alios recitant versus, sed historicae veritati non omnino conformes: nam Resurrectio ante primam horam facta est,

u. Rup. lib. 1. de di. officiis. x Gem. lib. 2. c. 55. y. Glor. in cap. 1. de celebr. Missarum.

& quod de hora duodecima dicunt, in Evangelio non legitur.

In matutino damnatur tempore Christus.

Quando resurrexit Primam canit ordo fidelis.

Tertia cum canitur tunc est cruciamina passus.

Sexta sunt tenebre per mundi climata facta.

Emissus Nona est divinus Spiritus hora.

Vespere clauduntur Christi sacra membra sepulchro.

Christo bisseña custodia ponitur hora.

Hæc potissima ratio est, ob quam his horis divina celebrantur officia: hæc præcipua mysteria sunt, quibus, dum psallimus, insiltere debemus: Nihil enim, juxta (z) Magni Leonis sententiam, inter omnia opera Dei, in quibus humana admirationis fatigatur intentio, ita contemplationem mentis nostræ & oblectat, & superat, sicut Passio Salvatoris. Atque utinam possem omnibus horis, ac momentis vitæ meæ tam beatæ Passionis, tam vivificæ mortis recordari, à qua vita, & resurrectio mea, & omne bonum meum procedit. Plus enim mihi contulit Dominus redimendo, quam creando; creando quippe me mihi dedit, redimendo verò & seipsum dedit, & me reddidit mihi. De nihilo creatus sum, sed non de nihilo redemptus. Flagella, spinas, clavos, & crucem sustinuit amarissimam, totumque sanguinem effudit, ut me vitæ sempiternæ participem efficeret. Vade igitur anima mea ad montem myrrhæ, collige tibi fasciculum ex omnibus amaritudinibus Domini tui, & dic cum anima dilecta, (a) *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* Hunc fasciculum, si semel collegero, nemo tollet à me, inter ubera mea commorabitur. In hoc justitiæ consummatio; in hoc scientiæ plenitudo, in hoc divitiæ salutis, & copia meritorum. Hæc mea sublimior Philosophia, scire Jesum, & hunc crucifixum. Nulli mihi melius discitur quid sit sanctitas, quid sit perfectio,

Leo serm. 11. de Pass. Domini. a Cant. 1. 12.

60 DE CAUSIS INSTITUTIONIS
quam in vulneribus Salvatoris. Nulla efficacior medi-
cina ad purgandas animæ sordes, ad curanda conscien-
tiæ vulnera, quam Christi vulnerum meditatio. Horum
non obliviscar in æternum, quia in ipsis vivificatus sum.

METRUM IV.

CVrrite sanguineis lacrymarum flumina rivis,
Et corde ab imo tristis exundet dolor.
Erumpant moriente Deo suspiria, & intus
Occulta amoris estuent incendia.
Ite manus nocuæ, sceleratum tundite pectus,
Vindexque apertis sanguis è venis fluat.
O fluat, & totus detur pro sanguine sanguis,
Measque culpas diluat fusus cruor.
Dicite vos cæli, vos conscia funeris astra,
Si majus unquam polluit terram nefas.
En jacet exanimis soboles æquevæ Tonantis
Damnata ligno, crimina ut mundi luat.
Spineaserta caput præcingunt, membra cruentis
Discerpta virgis sanguinis rivos pluunt.
Omnis abest species, notam dignoscere formam,
Notosque vultus ipsa vix posset parens.
Horruit aspectu, æneis in nubibus æther
Phœbique, siderumque condidit faces.
Aeternas populi mundo timuere tenebras,
Straxitque mœstus anxias gentes pavor.
Grandia terrificis sunt saxa excussa ruinis,
Et ipsa trepido terra subsiluit solo.
Scilicet (ô superi cur non emittitis ignem?
Cur non ferocem armatis in me dexteram?)
Scilicet (ab scelerum nimis improba causa meorum,
Quæ lucis, & vitæ reum Numen facis.)
Scilicet interitum summi gemuere parentis
Quæcunque cali continentur ambitu.

Et vos mortales tantorum causa malorum

Siletis? & non irrigat fletus genas?

Ah fluite, ô lachrymæ totoque corpore sanguis,

Vt sole nix soluta, rivis effluat.

Ecce sitit moribundus Amor, date pocula Amantes,

Amoris haustum Rex amantium sitit.

Nempe sitit lachrymas, lacrymæ ne arescite: vestro

Sedare fletu fervidam cupit sitim.

§. IV.

Quinta, & sexta ratio in gratiarum, actionem ob divina beneficia. Septima per analogiam ad ætatem humanam. Addita quædam de brevitate vite.

I. **Q**UINTO septem distinctis horis servitutis nostræ pensum reddimus Deo, ut pro creationis beneficio septem diebus peracto creatori gratias agamus. His accedit octava nocturnæ vigiliæ hora pro spe resurrectionis, quam media nocte futuram plerique (b) doctiores sentiunt, tum quia Dominus se venturum ad iudicium tanquam furem in nocte prædixit: tum quia media nocte de adventu sponsi excitatum clamorem in parabola fatuarum & sapientum Virginum legimus. Facem mihi prætulit ad hanc rationem astruendam (c) Rupertus Abbas his verbis. Septem canonicas horas diei non licet à quoquam, qui in conspectu Dei vacuus, & ingratus apparere nolit, negligerenter præteriri. Hæ si quidem creatori nostro deferunt laudes, & pro certis, ac magnis ejus beneficiis quasi vectigales sunt gratiarum actiones. Ut enim cecinit (d) Prudentius.

Quod generosa potest anima

b Ambros. Hieron. Chrysostr. August. & alii apud Suarez in 3. p. To. 2. disp. 30. sect. 10. c Rup. lib. 1. de div. off. cap. 1. d Pruden. Cathim. hymn. 3.

*Lucis, & aetheris indigena
Solvere dignius obsequium,
Quam data munere si recinat
Artificem modulata suum?*

Gratiarum actio, inquit (e) Laurentius Justinianus, est in intellectu, & cognitæ gratiæ Dei bonæ voluntatis indeficiens & irreflexa intentio. Nullum enim officium referenda gratia magis necessarium, quia majora meretur suscipere, qui collata bona de corde non probatur delere. Invitatur ad magna, qui de parvis gratias agere assuescit, & spem de futuris recipit, qui transacta beneficia recognoscit. Ideò S. (f) Maximus Taurinensis Episcopus hortatur nos, ut minutissimas aves imitemur, mane & vespere creatori gratias referendo. Et si es, inquit, devotior, imitare lusciniam, cui quoniam ad dicendas laudes dies sola non sufficit, nocturna spatia pervigili cantilena decurrit. Et tu igitur laudibus tuis diem vincens operi tuo adde nocturna curricula, & insomnem suscepti laboris industriam psalterii serie consolare. Notat (g) Richardus Victorinus septem esse tentationes, importunam, dubiam, subitam, occultam, violentam, fraudulentam, perplexam, quibus impugnantur fideles, juxta illud, (h) *In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum*: ad quas illud etiam accommodatur, quod scriptum est, (i) *septies cadet justus, & resurget*. Propterea idem justus septies in die laudem dicit Domino, nam quoties post lapsum resurgit, & quoties tentanti malo resistit, debet sanè cooperatori suo gratias referre, à quo utique factum est, ut tentatus resistere, & lapsus posset resurgere. Septies autem oramus in die, (k) ait Ebrardus contra Valdenses scribens, quia septies in die cadit justus, & resurgit per orationem. Addit (l) Petrus Damianus septem Canonicarum hora-

e Laur. Justin. ligni vitæ de orat. c. 7. f Max. hom. 2. de non timendis hostibus carnalibus. g Rich. in Psal. 90. h Job. 5. 19. i Prov. 24. 16. k Ebrard. cap. 4. l Petrus Damianus opusc. 10. cap. 11.

rum officia quasi septem baptismatum lavacra in sanctę Ecclesię gremio constituta esse; ut septem offensionum maculas, quas ex quotidiana vitę hujus conversatione contrahimus, totidem orationis quotidianę fluentis expiare curemus, quatenus assiduum corruptibilis vitę pulverem satisfactionis aura decutiat, & mundanę conversationis lutum superfusę orationis frequens unda detergat.

II. Sexto, sunt qui has temporum præscriptiones ideo censent ordinatas, ut per nocturnum officium tempus tenebrarum ante Christi adventum significemus: Nox enim, ut ait (*m*) Remigius Antissiodorensis, tempus significat ante Christi adventum: Per diurnum verò tempus gratię, & miserationis, quo visitavit nos oriens ex alto. Septies igitur Deum laudamus, quia dono septiformis gratię lucem, & libertatem adepti sumus. Par esset equidem supernę Hierusalem imitari custodes, quorum militia est semper esse in Dei laudibus, ut Ambrosius scribit, qui super muros æternę civitatis constituti tota die, & tota nocte in perpetuum non tacebunt: sicut & Animalia in circuitu sedis procidentia requiem non habent, die ac nocte clamantia, & dicentia, (*o*) *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est.* Sed aggravante corpore præpediti à divinis laudibus multoties cessare cogimur, certis duntaxat intervallis vitulos labiorum nostrorum immolantes. Rectè (*p*) Primasius; Ecclesia circumquaque diffusa in singulis membris, professionibusque diversis, urbibus, regionibus, provinciis, linguis, & gentibus variis Dominum die ac nocte laudare non cessat manente intellectualis creaturę perpetua in cęlestibus laude super Jerusalem, ad cujus se instar, informari peregrina latatur Ecclesia. Hoc est tributum, quod à

m Remig. Antissiod. in cap. ult. Jonę. *n* Ambros. Epist. 25. Isā. 62. 6.
p Apoc. 4. 8. *p* Primas. in Apoc. lib. 2. in fine.

nobis exigit Deus. (*q*) *Immola*, inquit, *sacrificium laudis*. Quæ verba explicans Augustinus; Ara tua, ait, conscientia tua. Securi sumus, non imus in Arabiam thus quærere: non sarcinas avari negotiatoris excurrimus. Sacrificium laudis quærit à nobis Deus. Habebat hoc sacrificium laudis Zachæus in patrimonio suo, habebat vidua in sacello suo, habebat nescio quis pauper hospes in dolio suo. Alius nec in patrimonio, nec in sacello, nec in dolo aliquid habebat: totum habebat in animo suo. Immola Deo sacrificium laudis, & hæc immolatio, hoc sacrificium laudis est gratias agere illi, à quo habes quicquid boni habes, & cujus misericordia tibi dimittitur quicquid tuum mali habes.

III. Septima ratio nos ipsos respicit, ætatisque nostræ progressum non inutili significatione repræsentat. (*r*) Augustinus, (*f*) Gregorius, (*t*) Hieronymus, (*u*) Fulgentius, (*x*) Theophylactus, & (*y*) Honorius per horas diei ætates hominum, quamvis non omnino simili explicatione interpretantur. Nam quis neget quemcunque hominem profunda nocte sepultum fuisse, cum adhuc in potentia causarum latitans proprio existentia actu careret? Nox igitur tempus illud indicat, quod nativitatem antecessit. Matutinæ laudes in confinio diei, ac noctis recitandæ, primam ætatem denotant, quam infantiam aliqui, pueritiam alii vocant. Prima diei hora, cum jam se purior exerit solis radius, adolescentiæ index est. Juventus per Tertiam designatur, cum solis radii longè, lateque diffusi orbem terrarum nitidius illustrant. Per Sextam, virile robur intelligo sole in medio cœli, & maxima augis altitudine constituto. Hora Nona inclinatio jam die tarda senectus indicatur. Vesperè ultima ætas decrepita innuitur terram respiciens, in quam mox terre-

q Psalm. 49. & ibid. Augustinus. *r* Aug. serm. 59. de verbis Domini. *f* Greg. hom. 19. in Evang. *t* Hieron. in c. 20. Matthæi. *u* Fulg. de remiss. pec. lib. 2. c. 18. *x* Theophylac. in c. 20. Matthæi. *y* Hon. Gem. anim. lib. 1. c. 34.

num corpus resolvi debet : quam ætatem eleganter deplorans Cornelius Gallus, sic cecinit :

*Nec cælum spectare licet, sed prona senectus
Terram à qua genita est; & reditura videt.*

Completorium denique ævi seriem completam, vitæque finem manifestat. Adeò brevis est vita nostra, ut unicæ diei omnis ejus decursus comparetur. Nam diei unius sunt homines, ait (z) Pindarus, umbræ somnium sunt homines. Et Rex Ezechias clamabat dicens, (a) *De manè usque ad vesperam finies me.* Narrant (b) Plinius, & Antigonus Carystius, avem esse ad Hypanim fluvium vitæ prorsus diariæ : manè nascitur, crescit usque ad meridiem, ac soli tandem morienti commoritur. Hemerobios dicitur, de qua (c) Cicero; Confer; inquit, nostram longissimam ætatem cum æternitate, reperiemur in eadem propemodum brevitate, qua illæ bestiolæ, quæ unum diem vivunt. Flos etiam Hemerocalis ultra diem vivere nequit. Ejus meminere (d) Dioscorides, & Plinius: legendus item Suidas verbo Ephemerii botri Optimè (e) Job, *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis, qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra.* Optimè item (f) Isidorus Pelusiota, Murræ hujus gloria Hemerocalis est. *Omnia tempus alit,* inquit, (g) Poëta, *tempus rapit, usus in arcto est.* Libet itaque exclamare cum sanctissimo Abbate (h) Columbano: O tu vita quantos decepisti! quantos seduxisti! quantos excæcasti! quæ dum fugis, nihil es; dum videris, umbra es; dum exaltaris, fumus es: quæ quotidie fugis, & quotidie venis, veniendo fugis, quæ fugiendo venis: dissimilis eventu, similis ortu; dissimilis luxu, similis fluxu; dulcis stultis, amara sapienti-

z Pindar. in Pythiis Ode 8 v. 135. a Isa. 30. 13. b Plin. lib. 11. c. 36. Antigon. histor. mirabilium c. 92. c Cic. 1. Tuscul. d Dioscorid. lib. 3. cap. 137. Plin. lib. 11. c. 21. e Job. 14. 1. f Isid. Pelus. lib. 5. Ep. 363. g Aurel. Olympius Nemesiaz. Eclog. 3. h Columb. homil. de fallacia vitæ humane.

bus. Qui te amant, non te sciunt; qui te contemnunt; ipse te intelligunt. Te ostendis tanquam veram, te reducis quasi fallacem. Ergo nihil es, ô mortalis vita, nisi vię imago, fugitiva ut avis, ut nubes incerta, fragilis ut umbra.

METRUM V.

*S*ic nempè velox orbita temporum
 Propellit annos: surgit, & occidit
 Quicquid polorum continetur
 Præcipiti nimium sub axe.
 Cæco rotantur sæcula turbine,
 Vesper sequenti vespere truditur.
 Mortale nil longum, nec ætas
 Præteritam reparat ruinam.
 Vitæ quid auras, quid senium miser,
 Diesve longos, stultaque somnia
 Mentiris? heu! puncto futurus
 Præda necis, gelidum cadaver.
 Quicumque lucis munere vescimur,
 Omnes eodem tramite currimus.
 Mors æquat omnes, parque sæpe est
 Nestoræ una dies senectæ.
 Centena quamvis sæcula vixeris,
 Æternitatis si numeras diem,
 Nil ejus ætatem antecelles,
 Unica quem rapit hora vitæ.
 Frustra senectæ tempora computet
 Ales, quæ ad undas nascitur Hypanis,
 Quam si videt nascentem Eous,
 Decrepitam aspicit, occidens Sol.
 Hæc de fugaci fabula luditur
 Vita. Quod ortum est vergit ad Hesperum.
 Diesque veloces, & anni
 Pegasæo fugiunt volatu.

§. V.

Octava ratio ex Parabola Evangelica laborantium in vinea. Nona ex mystica septenarii numeri significatione. Etiam Infideles statis horis orare. Errores Cabalistarum obiter indicantur.

I. **O**ctava ratio ex capite vigesimo Matthæi clarè deducitur. Enimverò cœlestis Paterfamilias operarios mittens invineam primo manè, tertia, sexta, nona, & undecima hora, & cum sero esset factum, reddens illis mercedem, has præcipuè horas divino servitio deputavit, ut docet (a) Cassianus. Nam undecima vespertinam synaxim indicat, serotina autem Completorium significat. Cæterum hora prima illud ævi denotat spatium, quod fuit ab Adamo usque ad Noè. Tertia à Noè usque ad Abraham producta est. Sexta ab Abraham usque ad Mosen. Nona à Mose usque ad Christum. Undecima à Christo incipiens in extrema judicii die finem habebit. Ita (b) Origenes, Gregorius Magnus, Theophilus, Hieronymus, Chrysostomus, Theophylactus, Beda, Hilarius, & Fulgētius interpretantur. Sed duo postremum inter se, tum à cæteris nonnihil discrepant: Hilarius enim horam nonam à Mose ad David, undecimam à David ad Christum producens, finem mundi ad illud, *cum sero factum esset*, mystica intelligentia revocare videtur. Fulgentius autem sextam usque ad David, nonam usque ad transmigrationem Babylonis protrahit, & undecimam complet in Christi adventu. De hac verò Parabola diffusè, & doctè differit (c) Paschasius Ratbertus Abbas Corbeien-

a Cass. lib. 3. de instit. cœnob. c. 3. b Orig. hom. 10. in Matth. Greg. hom. 19. in Evang. Theophil. lib. 1. comm. in Evang. Hieron. Chrysost. Theophyl. Beda. & Hilar. ad c. 20. Matth. Fulg. de remiss. pecc. lib. 2. c. 18. c Pasch. lib. 9. in Matthæum.

fis. Inter cetera autem in rem nostram hæc scribit; Quare quidam operarii manè conducti sunt, & post hoc non circa horam secundam, sed circa horam tertiam exiit, & conducti sunt alii; post quorum conductionem quare non circa horam quartam, vel quintam, sed circa sextam exiit, & alios misit in vineam? ita neque circa septimam, vel octavam, sed circa nonam? & novissimè non circa decimam, sed ad undecimam exiit, quando invenit stantes tota die otiosos, eo quod jam in novissima hora essent? Nequaquam igitur absque ratione id factum credo. In his enim quinque ordinibus nescio quid musicum videtur sonare, ut duæ extremitates simplicium habeant numerum, atque unum, duæ verò medietates duplum, ut singulæ medietates duplæ suo respondeant simplo, & faciant quod diapason rectè vocatur, Hæc subtiliter Paschasius, nam inter Primam, & Tertiam una tantum hora, nempe secunda, intercipitur: itemque inter Nonam, & undecimam media est sola decima. Inter Tertiam autem & Sextam duæ intermediæ sunt, quarta, & quinta: duæ quoque inter Sextam, & Nonam, septima scilicet, & octava. Ad musicam itaque proportionem refert Domini vocationem Ratbertus quæ horæ deinde divinis laudibus decantandis consecratæ fuerunt. (d) Richardus autem Victorinus per hanc horarum diversitatem varios gradus intelligit, quibus homo perducitur ad integram perfectionis mensuram. Ait enim: Secundum processum diei, & successionem horarum Dominus vineæ egreditur, quia secundum perfectionis profectum, virtutumque promotionem divina cognitio augmentatur. Mane primo lux incipit apparere, ad tertiam dies solet incallescere, ad sextam vehementius æstare, ad nonam constat solem ad inferiora inclinare, caloremque temperare, ad undecimam verò contingit calorem cum luce

d Richard. rasi. 2. de statu hom. interioris cap. 35.

paulatim deficere. Quid itaque est ortus lucis, nisi illuminatio veritatis, & quid est inchoatio caloris, nisi acceptatio bonitatis? æstuatio autem fervor est dilectionis. Temperamentum verò caloris est abominatio vanitatis. Sed & subtractio caloris & lucis, quid aliud est quam refrænatio cupiditatis, seu etiam hebetatio prudentiæ carnalis? Manè itaque facit discretio boni & mali, tertiam appetitus veri boni, meridiem desiderium summi boni, nonam fastidium falsi boni, undecimam verò efficit odium, seu etiam oblivio veri mali. Manè illuminatur intellectus, ad Tertiam corrigitur consensus, ad Sextam inflammatur affectus, ad Nonam restringitur corporis sensus, ad undecimam carnalis appetitus refrigeratur. In fine verò denarium percipimus, quia post consummatum laborem ad perfectionis integritatem sublimamur.

II. Nona tandem, atque ultima ratio ex ipsius septenarii numeri mystica significatione deducitur. (e) Primasius Uticensis Episcopus laudans hunc numerum ait; Propterea etiam canitur, *Septies in die laudem dixi tibi*. Non patitur hæc brevis rerum perstrictio ea omnia commemorare, quæ ex sacris & profanis Scripturis in septenarii laudem colligi possent, cum præfertim hæc numerorum Philosophia levis quibusdam, & inanis videatur. Iarchas Indosophorum præses interrogatus ab Apollonio, cur sapientes duodeviginti tantum essent, cum hic numerus neque quadratus sit, nec ex iis qui magno honore habentur: Nos, inquit, teste (f) Philostrato, nec numeris servimus, nec nobis numeri. At cæteri Philosophi, nec non & sancti Patres latitantia sub numeris mysteria magni semper æstimarunt. Nam, ut scribit (g) Diophantus antiquus Arithmeticus, ex peritia numerandi Dei imaginem habemus, qua bestia destituuntur. Ipsos psalmos non se-

e Primas. lib. 1. in Apoc. cap. 1. f Philostr. vitæ Apollonii lib. 3. cap. 9.

g Diophant. initio primæ definit.

cundum rerum gestarum historiam dispositos esse, sed juxta spirituales numerorum intelligentiam, diffusè probat (b) Hilarius Pictaviensis. Ecquis sanctorum Doctorum non evidenter ostendit numerorum rationem passim haberi in sacris Scripturis? Componitur septenarius ex impari, & pari, externario videlicet, & quaternario: cumque omnes numeri vel pares, vel impares sint, sancti Patres hunc numerum ex pari, & impari compositum, numerum universitatis appellant. Res clara est in sacris litteris, ut cum dicunt, septuplum dandam ultionem de Cain; septies in die cadere justum; septem dæmonia à muliere ejecta, & multa ejusdem modi. Omnes præterea numeri, qui sunt intra denarium, aut generant alios, aut generantur, solo septenario excepto, qui propterea virginitati, & sapientiæ adscribitur, tantaque religione à Pythagoricis colitur, ut eum inter præcipua suorum dogmatum arcana collocarint. Sed & Bassus quidam apud S. (i) Philastrium numero septenario divinitatem tribuebat. Omitto portentosa nomina, quibus hunc numerum insignivit Nicomachus Gerasenus libro secundo Arithmeticorum Theologicorum apud (k) Photium in sua Bibliotheca. Dicitur enim ab eo esse Fortuna, & occasio, Minerva, Mars, Acreotis, Agelia, Atrytone, Tritogeneia, γλαυκῆπις, Alalcomencia, (de qua voce videndi (l) Pausanias, & Gyraldus) Panteuchia, Ergana (multis à Pausania in Atriciis, & in prioribus Eliacis celebrata) integritas naturæ; Amaltheiæ stirps, Ægis, Osiris, somnus, vox, sonus, & de musarum numero Clio; Judicium item, & Adrasteia, ac hujusmodi ineptiæ multæ. Utinam haberemus M. Varronis hebdomadarum libros, in illis enim solidas septenarii laudes reperiremus. Quæ verò spectant ad hujus numeri perfectionem curioso lectori suppeditabunt

b Hilar. prolog. in Psal. i Philastr. de hæresibus. k photius Cod. 187.
 l Pausan. in Boëticis. Gyrald. de diis syntag. 11.

sancti Patres (m) Cyprianus, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Basilius, Gregorius Nazianzenus, Clemens Alexandrinus, Gregorius Magnus, Cæsarius, Bruno, Chrysologus, Rupertus Abbas, Innocentius Papa, Hugo Victorinus, Bonaventura: itemque Philo Judæus libro de mundi opificio, & de decalogo, Nicolaus Cusanus, Girardus Rufus, Petrus Bongus, Franciscus Georgius Venetus, Macrobius, Gellius, Chalcidius, Censorinus, Martianus Capella, Nicetas, Elias Cretenfis, Symphorianus Camperius, Sebastianus Foxius, Annibal Rosselius, Leo Hebræus, & alii multi. Porrò septenarium in mundi opificio à conditore observatum, sacra Mosis docet historia. Septem quoque vagantes sphaeras firmamento subjecit ejusdem opificis providentia. Luna ab illis septima septenario movetur numero, vigintiocto diebus totius Zodiaci ambitum conficiens. Sol ipse lucis, & vitæ dispensator, septimo, quoque signo cursum varians ab hyemali ad æstivum Solstitium, itemque à verno ad autumnale æquinoctium: septimi signi peragratiōne pervenit. Oceanus in augmenti, & decrementi sui vicibus, Lunæ Hebdomadas servare dignoscitur. Homo temporis & æternitatis orizon, septenarii vim, & efficaciam in seipso multiplici comprobato experimento, de qua re extat Solonis elegia apud Clementem Alexan-

m Cyp. de exh. Martyrum cap. 11. Aug l. 11. de civ. Dei c. 31. Am. enar. 2. ad Horont. in c. 1. Gen. Hieron. ep. 125. ad Damasum q. 1. Basil. exa. hom. 12. Greg. Naz. or. 44. Cl. Alex. l. 5. & 6. Strom. Greg. mag. mor. l. 1. c. 7. & l. 35. c. 35. c. 7. Cæsar. Dial. 4. de fide inter. 192. Bruno serm. 2. de Pentec. Chrysol. ser. 139. Rup. li. 1. in Apoc. Innoc. proem. in 7. psalmos. Hugo de quinque septenariis lib. 2. alle. in Matt. c. 15. Bonav. in pl. 150. Philo de mundi opif. Nic. Cusanus de docta ignorantia. Gir. Rufus in Arithmetica Boët. P. Bongus de mysteriis numerorum. F. Ven. Harm. mundi cant. 1. ton. 5. c. 9. & tono 8. c. 7. Macrobi. lib. 1. in som. Scipion. c. 6. Gell. lib. 3. c. 10. Chalc. in Timæum. Censor. de die natali cap. 11. & 12. Mart. Capella de nuptiis Merc. l. 7. Nicet. in or. 42. Naz. n. 32. El. Creten. in or. 3. Naz. nu. 23. Symph. camp. Platon. Symphoniae, lib. 4. tr. 3. cap. 8. Foxius in Timæum. Rossel. in Pimandrum lib. 2. comment. 5. q. 12. cap. 1. Leo Hebr. dial. 3. de amore. Ficinus in Timæum. Joachimus Abbas in c. 1. Apoc.

drinum lib, 6. Strom. Septima post partum hora an sit victurus ostendit. Post septimum diem nomen infanti imponebant Antiqui: post decimum quartum ad lumen visus movetur: post septem menses dentes incipiunt emergere: post bis septem sedet sine cadendi timore: post ter septem sonus ejus in verba prorumpit: post quater septem incedit; & lac nutricis exhorrescere incipit. Prima annorum hebdomada primis dentibus alii succedunt ad cibum solidum aptiores. Secunda hebdomada pubescit: tertia finem facit crescendi in longum, ornatque lanugo genas: quarta in latum etiam crescere desinit, quinta virile robur completur, sexta stabili firmitate servantur vires, septima perficitur ætas, & completur prudentia, octava diminuuntur vires, nona viget senectus, decima tandem vitæ spatium terminatur, attestante Propheta. Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni. Faciunt etiam ad septenarii laudem dies critici, & decretorii, annique climaterici tot dissidentium Philosophorum contentionibus agitati. Quid memorem è sacris Bibliis septem Angelos, septem stellas, septem Ecclesias, septem lucernas, septem Sacramenta, septem tubas, septem vitia, septem virtutes, septem sigilla, septimum libertatis annum, septimum quietis diem, & alia sexcenta ejusdem generis? Puer quem suscitavit Propheta septies oscitavit, septem annis pro dilecta servivit Jacob, septem sunt spiritus qui astant ante Dominum, septiformis denique Spiritus sancti gratia post quadratum septenarium, quinquagesimo scilicet die, à gloriosa Christi Resurrectione, in Apostolos, & discipulos diffusa est. Tot virtutibus igitur insignitum septenarium meritò sancti Patres divinis etiam laudibus decantandis consecraverunt. Adde quod septenarius plenitudinem, & universitatem significat, quare, ut dicit (n) Augustinus, *Septies in die laudem dixi tibi*, nihil est aliud quam *semper*

ⁿ Aug. lib. 3. de doc. Christ, cap. 35.

laus ejus in ore meo. (o) Beda etiam dicit eum semper orare qui canonicis horis quotidie juxta ritum Ecclesiasticæ traditionis psalmodiis, precibusque consuetis Dominum rogare, & laudare non desistit. Septem quoque horas pro majori saltem diei parte usurpasse videtur (p) Satyricus his versibus:

————— *quis deditus autem*

*Vsq̄ue adeò est, ut non illam, quam laudibus effert,
Horreat, inque dies septenis oderit horis?*

III. Hæ sunt præcipuæ rationes, ob quas horarias preces fuisse institutas asserunt Scriptores sacri. Stultum enim fuisset temerè, & sine ratione istas potius horas, quam alias sacris precationibus assignasse. Nam, ut scitissimè scribit S. (q) Asterius Episcopus; Nulla res est humana, cujus non aliqua ratio reddi possit, & si quid fortè ejusmodi est, quod rationem, aut scopum non habet, meræ nugæ sunt. Porro certas orationis horas etiam Infideles determinarunt. Apollonius Thianæus docuit Athenienses, qua diei, noctisque hora sacrificari oporteret, ut scribit (r) Philostratus Lemnius in ejus vita. Julianum Apostatam usum statis horis orandi sacerdotibus idolorum indixisse refert (s) Sozomenus. Ipsimet Turcæ distinctionem horarum observant in orationibus. Orant enim in ortu solis, quam orationem vocant Tamzith, item meridie, hora nona, in occasu solis, & hora prima noctis. Laudat Davidicos Psalmos Mehemet eorum Pseudopropheta in (t) Alcorano, jubetque suos surgere ad lectionem circa mediam noctem. Hoc autem loco quorundam errorem dissimulare non possum, qui Cabalistarum mendaciis adhærentes secretiores Theologi vocari volunt. Aiunt isti singulis tribus horis mutari Angelorum custodiam in cœlis, statuuntque decem

o Beda in c. 18. Lucæ. p. Juven. Sat. 6. q. Asterius hom. in festum calendarum. r. Philostr. l. 4. c. 6. Sozom. lib. 5. c. 15. t. Alcoran. libro 2. f. azora 25. juxta divisionem orientalium. Item lib. 3. azora 55.

numeraciones, veluti decem categorias, quas vocant Sefhiroth, quæ virtute nominum divinorum per ordines Hierarchiarum in sphaeras cœlestes, & elementa inferiora suas virtutes statis horis influant, quas si quis rectè intelligat, earumque nomina benè applicet, mirabilia præstare possit. Ideoque Ecclesiam primam horam, & tertiam, & sextam, & nonam, atque duodecimam præ cæteris ad orandum elegisse, quod illis horis talis dispositio in cœlis sit, tales Angeli præfideant, talis Sefhiroth, sive numeratio dominetur, qualis necessaria est ut deprecatio nostra exaudiatur. Legendus hac de re (//) Archangelus Burgonovenſis Minorita Auctor Catholicus, sed Cabalisticus plus justo addictus, libro de dogmatibus Cabalistarum in explicatione hujus Assertionis: per secretum orationis antelucanæ nihil aliud debemus intelligere, quàm proprietatem pietatis. Mihi nec libet, nec vacat hanc doctrinam copiosius examinare. Hoc tantum moneo, artem Cabalisticam, quam Hebræi summis laudibus celebrant, nonnisi meram superstitionem esse, ac theurgicam quamdam Magiam sub fictis Angelorum nominibus Cacodæmones invocantem. Quod si aded necessaria esset ad Dei cultum, & Scripturarum intelligentiam, quemadmodum isti jactant, Spiritus sanctus, qui repudiata Synagoga docuit nos omnem veritatem, hanc etiam sapientiam Ecclesiæ suæ revelasset. Scio quidem varia esse Cabalistarum genera, de quibus vir doctissimus (x) Martinus del Rio in magicis Disquisitionibus differit; sed scio etiam horum omnium doctrinam nihil habere soliditatis, nam cum versentur circa principia universalis, & causas maximè remotas, nunquam ad veram scientiam pertingunt. Eas verò nugas, quas de horis orandi ingerere simplicioribus conantur, explodit Scriptura, quæ dicit, (y) *Quoniam oportet semper orare,*

* Archang. Minor. pag. mihi 167. * Del Rio Disquis. magic. lib. 1. c. 4. qu. 3.
 † Luc. 18. 1.

&c, (z) *orantes in omni tempore; & (a) sine intermissione orate.* Ergò illius oratio omni hora acceptabilis erit, qui necessaria sibi ad salutem perseveranti animo postulabit. Vt enim scribit (b) Antiochus, In omni re captanda semper est opportunitas temporis præterquam in oratione. Nunquam enim intempestiva potest esse oratio, sicut scriptum est: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo.* Iphis verò Cabalisticus clausæ sunt januæ orationis, ut unus ex illis R. (c) Eliezer in libro Berachoth, id est benedictionum, fatetur: nam à die, inquit, quo templum fuit destructum, orationis portæ clausæ sunt, ut dicit in Lamentationibus Hieremias, *Cum clamavero, & rogavero, exclusit orationem meam.*

CAPUT III.

DE VARIA DIEI AC NOCTIS DIVISIONE.

§. I.

Quid dies, quid nox sit, Prima diei divisio in naturalem, & artificialem. Diei civilis initia apud varias gentes. Horæ nomen æquivocum.

QUONIAM divinis persolvendis officiis certæ sunt horæ à sanctis Patribus assignatæ, vix intelligi poterunt, quæ de illis dicturi sumus, nisi prius explicentur varii antiquorum ritus circa diei ac noctis divisionem. Initio autem mundi facta est diei, noctisque alternatio, per præsentiam & absentiam lucis. Sol oriens diem facit, occidens noctem inducit. Hinc (a) Pindarus in olympiis diem vocat filium Solis, & (b) Hesiodus in Theogonica, ex Erebo & Nocte natum diem

z. 1. Thess. 5. 16. z. Ephes. 6. 18. b. Antioch. hom. 91. c. R. Eliezer apud Hieron. à S. fide lib. 1. de perfidia Judæorum c. 12. Thren. 3. 8. a. Pind. olymp. od. 2. v. 59. b. Hesiod. Theog. v. 124.